

Memo

Aan : College van B&W
Van : Patrick Wanders
Datum : 06-11-2023

In dit memorandum wordt van het college van B&W gevraagd kennis te nemen van de resultaten van de toeleiding naar werk van asielzoekers in de crisisnoodopvang (CNO) Kedichem. En kennis te nemen van het voornemen deze aanpak regionaal voort te zetten.

In de gemeente Vijfheerenlanden worden sinds 2022 asielzoekers opgevangen in een crisisnoodopvang. Eerst in Lexmond, daarna in Kedichem. De precieze voorgeschiedenis van deze besluiten is voor dit stuk niet relevant. Wat wel relevant is, is dat er al een tijd geëxperimenteerd wordt met het naar werk begeleiden van asielzoekers. In Kedichem leidt dit tot goede resultaten, waardoor vragen ontstaan over de wenselijkheid en haalbaarheid van structurele inbedding in de regio.

Randvoorwaarden in Vijfheerenlanden

De gemeente heeft aan de crisisnoodopvang een aantal voorwaarden en doelen verbonden. Voor dit onderwerp is relevant: het is belangrijk dat de vorm van de opvang past bij de aanpak. Als er sprake is van kortdurende opvang of een doorstroomlocatie heeft investering in begeleiding naar werk geen nut. Er moeten afspraken voorliggen dat een opvang een jaar of langer in stand blijft, en dat van de asielzoekers niet verwacht wordt dat ze snel doorstromen naar een andere locatie. Als asielzoekers wel een status krijgen is het nadrukkelijk mogelijk dat de kersverse statushouders aan onze gemeente toegewezen worden. Tijdens het verblijf van de asielzoekers hebben ze namelijk al een netwerk binnen onze gemeente opgebouwd. Als zij na een jaar zouden vertrekken naar een ander deel van ons land moeten ze opnieuw beginnen. Dat is zowel voor de asielzoeker als de gemeente onwenselijk. Door deze afspraak is investeren in de netwerkopbouw met de asielzoeker niet alleen vanuit een humaan, maar ook vanuit een maatschappelijk/financieel perspectief interessant. De afspraak is echter niet in steen gebeiteld: het COA heeft altijd het recht om anders te besluiten, de asielzoeker kan zelf een andere voorkeur aangeven en de gemeente is ook afhankelijk van de beschikbare woningvoorraad (en of die past bij de gezinssamenstelling). Desalniettemin is uitgangspunt: we investeren in de netwerkopbouw in de verwachting dat dit een positief effect heeft op de latere integratie, waar dan ook in Nederland.

Een van de taken van de gemeente is een passende dagbesteding organiseren voor de asielzoekers. Al snel komt daarbij ook werk ter sprake. Als asielzoekers eerder bij het Nederlandse arbeidsproces betrokken worden heeft dit, naar verwachting, een positieve invloed op de latere integratie en het beroep op de bijstand. Daarnaast komt het ten goede aan het welbevinden en persoonlijke ontwikkeling van de asielzoeker. De nieuwe Wet Inburgering moet het voor statushouders makkelijker maken om werk te hebben naast het inburgeringstraject. Als asielzoekers al werk hebben behoort dit al tot hun dagelijkse routine en kunnen ze dit mogelijk eenvoudiger behouden tijdens hun inburgering.

Aanpak asielzoekers aan de slag

AV werkt door (regionaal mobiliteitsteam vanuit de arbeidsmarktregio AV/Gorinchem) heeft ingezet gepleegd om asielzoekers aan het werk te helpen. Dit is eerst gestart als pilot voor de asielzoekers in Kedichem. Er heeft nooit formele besluitvorming plaatsgevonden om dit te organiseren. Er ligt ook geen formele wettelijke taak voor gemeenten (of een van de samenwerkingspartners) om asielzoekers aan het werk te krijgen. Hier is nog discussie over bij de Rijksoverheid, ook binnen de Tweede Kamer. De opdracht was wel passend in de rol van AV werkt door, die als taak hebben inwoners te helpen richting werk, wanneer zij niet (volledig of voldoende) onder een wettelijke regeling vallen. De resultaten zijn vooralsnog positief: er zijn 22 asielzoekers aan het werk, en 4 asielzoekers zitten in het administratieve proces om aan het werk te kunnen (maar hebben concreet uitzicht op een baan).¹

Financieel gezien kan het volgende zakelijk gesteld worden: werk is een goedkope manier van dagbesteding. De enige kosten betreffen het begeleiden naar werk. Sterker nog: het heeft ook een positief verdieneffect. Asielzoekers die werken dragen bij in de kosten voor opvang ter hoogte van €495,- per maand.

Verwachtingenmanagement

De inzet van asielzoekers kent wel beperkingen. Vooral bij piekwerkzaamheden (zoals seizoensarbeid) is het wellicht interessant. Een asielzoeker mag op dit moment maximaal 24 weken per jaar werken. Ook moet op tijd duidelijk zijn dat er hulp nodig is, het duurt namelijk 5-8 weken voordat iemand daadwerkelijk kan gaan werken. In die periode wordt de werkgever grotendeels ontzorgt door AV werkt door. Ze hoeven enkel de tewerkstellingsvergunning aan te vragen en een intentieverklaring of conceptovereenkomst op te stellen.

Ook voor de asielzoeker zelf moeten de verwachtingen duidelijk zijn. Zij hebben daarom allen voorlichting gekregen over de Nederlandse arbeidscultuur. Met nadruk is met hen besproken dat louter het feit dat ze gaan werken geen invloed heeft op hun kans op een Nederlands staatsburgerschap. Dit wordt met regelmaat herhaald. Met andere woorden: je mag niet blijven omdat je werkt. Het COA (/IND) neemt op grond van andere overwegingen een besluit over een permanent verblijf.

Maatschappelijk lijkt er meer draagvlak te zijn om asielzoekers aan het werk te helpen. De arbeidsmarkt is krap, wat betekent dat ondernemers naarstig op zoek zijn naar personeel. Aangezien in het nabije toekomstperspectief langdurig een krappe arbeidsmarkt verwacht wordt, is er voldoende aanleiding om deze aanpak uit te rollen. Daarnaast weten we niet tot wanneer in deze aantallen asielzoekers naar Nederland blijven komen. Mocht een crisis leiden tot een ruime arbeidsmarkt kan de arbeidstoeleiding voor asielzoekers heroverwogen worden. Het is wel goed om gedurende de loop van dit project te monitoren of asielzoekers die begeleiding hebben ontvangen na het verkrijgen van een status sneller werk vinden. Zo kan de aanname uit dit project ook definitief onderbouwd dan wel ontkracht worden. Een vergelijking met de huidige groep statushouders is daarbij niet zuiver, omdat zij onder de oude systematiek van de Wet Inburgering vallen en daarmee een andere startpositie hadden.

¹ Stand 11-10-2023

Memo

Aan : College van B&W
Van : Patrick Wanders
Datum : 06-11-2023

Eventuele uitrol naar de regio

Met het succes van de huidige aanpak en de opening van een nieuwe crisisnoodopvang in Vianen (maart 2024) komt de vraag of we deze aanpak willen continueren en uitbreiden naar de regio. Mocht dit een wenselijk scenario zijn bestaan er nog twee aandachtspunten.

Vanuit de gemeente heeft onze GR Avres de opdracht gekregen om de Wet Inburgering uitvoeren (op die aspecten die relatie hebben met werk en inkomen). Dit betreft een wettelijke taak met bijbehorende landelijke budgetten. Voorkomen moet worden dat asielzoekers en statushouders uit dezelfde banenvijver vissen. Bij statushouders is het doel duurzame uitstroom uit de bijstand. Daarom wordt een duidelijke scheiding gemaakt: voor statushouders worden vaste betrekkingen gezocht, waar voor asielzoekers ingezet wordt op tijdelijk werk. Daarmee zit de ondersteuning van asielzoekers de wettelijke taak vanuit de Wet Inburgering niet in de weg.

Wel is het belangrijk van tevoren dit risico te ondervangen, mocht deze toch voordoen. Daarom is door de betrokken partijen de volgende afspraak gemaakt: de wettelijke taken van de organisaties gaan altijd voor. Dat betekent, dat als er concrete signalen zijn dat asielzoekers zorgen voor een 'verdringing' van statushouders of andere doelgroepen de aanpak gepauzeerd, dan wel gestopt wordt.

Het tweede aandachtspunt is een capaciteitsvraagstuk. De dienstverlening aan asielzoekers wordt nu vanuit de 'flexibele regelruimte' van AV werkt door georganiseerd. Als dit een structurele aanpak wordt is er ook structurele ruimte v.w.b. personele inzet noodzakelijk. Een eerste grove inschatting betreft €100.000,- op jaarbasis, waarmee de gehele regio AV gedekt kan worden. Hiertoe moet een voorstel ingediend worden bij de bestuurlijke tafel van de arbeidsmarktregio. Daar ligt de mogelijke financieringsbron voor de aanpak. Het Ambitiefonds ligt niet voor de hand, aangezien het niet meer om een pilot, maar om een structurele uitrol draait. Daarnaast moet het plan ook in twee andere gremia aan de orde komen: de drie individuele gemeenten moeten bestuurlijk commitment geven op het plan zoals dat voorligt, gezien hun rol bij de organisatie van de crisisnoodopvang. Het AB van Avres dient een positie in te nemen gezien de nauwe verwantschap tussen werkzaamheden statushouders en asielzoekers.

Vervolg op dit memorandum is dat de aanpak in het AB Avres besproken wordt. Bij de Bestuurlijke Tafel Arbeidsmarktregio is een voorstel in voorbereiding om de aanpak regionaal uit te rollen en vanuit arbeidsmarktregiomiddelen te financieren.